UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Sexta, an mali sint ad bonum cogendi? Sic.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

fuerunt in templo in ſignū victorie.
a ¶ Bonorum.i. in ſignū eoꝝ q̄ ſunt futuri boni.

Gen. xv.d. Q Uod autem. ¶ Caſ⁹. Hic intitulatur.vj.qō. qua q̄rit vtrū mali ſunt cogendi ad bonum? Et reſpōdet ꝙ ad illud bonum qđ nunq̄ꝫ voluit, aliq̄s cogi non debet: vt.ſ.e.q.v. ad fidē. ⁊.xx.q.iiij. preſens. ſed ad illud bonū quod ſemel voluit, ſi poſtea deſerat, eſt cogendus: vt.ſ.xlv. diſt. de iudeis. Et ꝓcedit hoc ordine Grat. Primo probat ꝙ mali ſunt ad bonū cogendi, vſq; ad.§.ex his. Deinde probat contrariū. tandē ſolutionē dat. Probat ergo Gra. in hoc ca. ꝙ mali ſint cogendi ad bonū exēplo populi Iſraelitici, ⁊ authoritate Chriſti ⁊ Pauli.

b ¶ Quod autē. hec.q.nihil hꝫ dubitatiōis: quia ad bonum non ſuſceptū nemo cogend⁹ eſt.ſ.q.pxi. ad fidē. ſed ad bonū qđ ſuſcepit, cogēdus eſt: vt.xlv.diſti.de iudeis. magr̄ tñ aliter ſoluit.j̄.e.§.vlt. — *Bonū facere vtrum quis cogatur.*

Addito Dicas ꝙ illi q̄ fidē non receperūt, nō ſunt abſolute compellēdi: ſed ſunt q̄nq̄ꝫ excitādi exhortationibus.xlv.diſ.q̄ ſyncera. quādoq; premijs. ſ.e.q.iiij. ca. vlti. q̄liter hoc intelligit̄, habes extra de bap. maiores. noſtra enim fides non patitur ꝙ tales inuiti cōpellant̄ur: vt predictis iurib⁹. ⁊ extra de iude. ſicut. Io. — Iudi. iiij.a.

S Chiſmatici dicunt. ¶ Caſ⁹.

ni eoꝝ parcerēt, ſed oēs morti traderet. Quid ꝑpter peccata eorum illis contigiſſet, ex verbis dñi apparet: q̄ cum diceret ad Abrahā: Semini tuo dabo terrā hāc: veluti quereret, q̄re nō modo eam das mihi? audiuit: nōdum enim ſunt peccata amorreoꝝ cōſummata q̄ tunc intelliguntur fuiſſe cōſummata, cū popul⁹ ille de Egyptiaca ſeruitute liberat⁹, terrā eorum (ſicut Abrahe promiſſum fuerat) in hereditatē accepit. C um ergo ſic diuino iuſſu ad puniendū peccata populi excitant̄, ſicut popul⁹ ille iudaicus eſt excitatus ad occupandam terrā ꝓmiſſionis, et ad delendas gentes peccatrices: ſine culpa noxius ſanguis effunditur: ⁊ que ab eis male poſſidentur, in ius ⁊ dominiū rite trāſeunt bonorū a. Cum vero occulto inſtinctu aliqui mouentur ad perſequendū malos, ſicut Sennacherib ⁊ ceteri q̄ populum delinquētem perſecuti ſunt: licꝫ occulto inſtinctu operante illorum meritis incitentur ad perſequēdū, tamē quia praua intentione non peccata delinquētium punire, ſed illorum bona rapere, vel ſue ditioni ſubijcere querunt: non ſunt immunes a crimine. De quibus etiam notandum eſt ꝙ aliquando excitantur ad puniendum peccata bonoꝝ: vt tandē per bonos correctos ipſi quoq; puniantur: ſicut in libro Iudicū legit̄ de Iabin rege Chananeoꝝ, ⁊ de Madianitis, ꝙ ꝓpter idololatriam populi ſuſcitauit eos deus vt Iſrael affligerent, et terram eorum occuparēt. Cum autē populus dei ſub manib⁹ eorum diutius afflict⁹ peccatū ſuū recognoſceret, ⁊ ꝑ penitētiā ſibi deū placaret: dei precepto et Barach comitatus Delboram prophetiſſam vxorē lapidoth, Iabin regem Chananeorum et ziza ram ducem exercitus ſui contriuit: ⁊ Gedeon zebee ⁊ Salmana reges Madianitarū, et Oreb ⁊ zeb duces eorum morti tradidit. Apparet ergo ꝙ aliquādo per legitimam poteſtatē gerētes aliquādo per populos diuino iuſſu excitatos, mali ꝑ peccatis ſuis nō ſolum flagellant̄, ſꝫ etiā rite perduntur. Nec eſt cōtrariū illud Auguſt. qđ ad Marcellianū ꝓ circūcellionib⁹ ſupplicans rogabat vt verberib⁹ eos coerceret, non morte perderet. quamuis enim ſupplicando ſpatium vite eis reſeruari popoſcit: nō tamen legum ſeueritatē qua tales morte plectunt̄, non obſeruandam docuit. — Iudi. viij.e.

¶ Queſtio.vi.

Q Uod autē b q̄ritur an mali ſint cogendi ad bonum, facile apparet. antiqu⁹ nāq; populus ille metu penarum ad obſeruationem legis cogebatur. In euangelio quoq; dñs ait diſcipulis ſuis: Nolite timere eos qui corp⁹ occidūt, animam autem non poſſunt occidere, ſed poti⁹ eum timete (id eſt ei in timore ſeruite) qui poteſt animā et corpus perdere in gehennam. Paulus quoq; cum eccleſiam dei perſequeretur, in itinere cecatus ad deum conuerti coact⁹ eſt: vnde ſe abortiuo ſimilē teſtat⁹ eſt, dicēs: Nouiſſime autē omniū tanq̄ꝫ abortiuo viſus eſt ⁊ mihi. — Mat. x.c. — Actu. ix.a. — j.coꝛ. xv.b.

Hinc Aug. ſcribit ad Bonifacium.

¶ Eccleſia malos debet cogere ad bonum, ſicut Chriſtus Paulum coegit.

S Chiſmatici c dicūt: cui vim Chriſtus intulit? quem coegit? ¶ Ecce habēt apoſtolū Paulū, agnoſcāt in eo prius cogentē Chriſtum: poſtea docētē: prius ferientē, poſtea conſolantē. Mirū eſt autem quomodo ille qui pena corporis ad euangelium coactus intrauit, pl⁹ omnibus illis laborauit q̄ ſolo verbo vocati ſunt in euangelio: et quē maior timor compulit ad charitatē, ei⁹ perfecta charitas mittit foras timorē. ¶ Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent, ſi perditi filij coegerunt alios vt perirent? q̄uis ⁊ illos quos nō coegerunt, ſed tantummodo ſeduxerunt d ſi per terribiles et ſalubres leges in ei⁹ gremium reuocētur, blandius pia ma-

Heretici ⁊ ſchiſmatici poſſunt violenter ad bonum compelli. Et hoc ꝓbat quinq; modis: qui legendo literā clarius oſtenduntur. Prim⁹ modus incipit ibi: ecce habēt. Secund⁹ ibi: cur ergo. Tertius ibi: an non hoc pertinet. Quart⁹ ibi: etiam hinc non abſurde. Quint⁹ ibi: vnde et ipſe domin⁹.
c ¶ Schiſmatici. Supra.e.q.iiij. q̄a nos.
d ¶ Seduxerūt. Mitius hic agitur cum circūuento q̄ꝫ cum coacto: cum tamen al'as ſubuenitur coacto in voto vt extra quod metus cauſa, perlatū ſed nō ſubuenitur — *Coacto ſubuenitur.*

ter amplectitur, ⁊ de illis multo amplius q̄ȝ de illis q̄s nūq̄ȝ perdiderat gratulatur. ¶ An non hoc pertinet ad diligentiam paſtoralē, etiā illas oues que non violenter erepte, ſed blande leniterq̄ȝ ſeducte a grege aberrauerant, et ab alienis poſſideri ceperant, inuentas ad ouile dominicum ſi reſiſtere ei voluerint flagellorum terroribus vel etiam dolorib⁹ reuocare? Itē a chriſto coactū Paulum oſtendimus. Imitatur itaq̄ȝ eccleſia in iſtis cogēdis dominum ſuum: qui prius vt neminem cogeret, expectauit vt de fide regum atq̄ȝ gentiliū predictio prophetica[a] cōpleretur. ¶ Etiam † hinc non abſurde intelligit illa apoſtolica ſententia vbi beatus Paulus dixit: Paratus ſum vlciſci omnem inobedientiā: cum completa[b] fuerit prior veſtra obedientia. ¶ Unde ⁊ ipſe dominus ad magnā cenam ſuaȝ prius conuiuas adduci iubet: ⁊ poſtea cogi. Nam cum ei ſerui reſpondiſſent: Domine factuȝ eſt quod iuſſiſti: et adhuc locus eſt: exite (inquit) in vias et ſepes: et quoſcūq̄ȝ inueneritis, cogite intrare. In illis ergo qui primo leniter adducti ſunt, cōpleta eſt prior obedientia: in iſtis autem qui cogunt, inobedientia coercetur. Item ſi per poteſtatem quam per religionem ad fidem regū tempore quo debuit diuino munere accepit eccleſia, hi qui inueniunt in vijs et ſepibus, id eſt in hereſibus et ſchiſmatibus, coguntur intrare: non quia coguntur reprehendāt, ſed quo coguntur attendant.

Idem ad donatiſtas.

¶ Uarijs modis errātes corripiuntur a deo.

Quod errauerat[c] (inquit dñs) non reuocaſtis: et quod perierat nō requiſiſtis. hoc vobis[d] ipſe deus per nos facit, ipſe obſecrando, ipſe minando, ſiue corripiendo, ſiue damnis, ſiue laborib⁹, ſiue per ſuas occultas admonitiones vel viſitationes, ſiue per poteſtatum temporalium leges.

Idem in epiſtola ad Uincentium.

¶ Non eſt cōſiderandum qđ quiſq̄ȝ cogitur: ſed quale ſit illud quo cogitur.

Uides (vt opinor) non eſſe cōſiderandum qđ quiſq̄ȝ cogitur: ſed quale ſit illud ad quod cogit: vtrum bonum[e] an malum: non q̄ quiſq̄ȝ bonus poſſit eſſe inuit⁹: ſed timendo qđ nō vult pati: vel relinquit impedientē animoſitatem, vel ignoratam cōpellitur cognoſcere veritatē: vt timēs vel reſpuat falſum de quo contendebat: vel querat veruȝ qđ neſciebat: et volens[f] iā teneat quod nolebat. ¶ Item mea primitus ſententia erat neminem ad Chriſti ⁊ eccleſie vnitatem eſſe cogendum: verum verbo eſſe agendum: diſputatione repugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberē, quos apertos hereticos noueram: ſed hec opinio[g] mea non contradicētium verbis tantū, ſed demonſtrantiuȝ ſuperabat exemplis. nam primo opponebatur mihi ciuitas mea que cū tota iſſet i partes donati, ad vnitatem catholicam legum imperialiū timore conuerſa eſt: quam nūc videmus ita animoſitatis veſtre perniciem deteſtari, vt in ea nunq̄ȝ fuiſſe credatur[h]. Item et alie multe q̄ mihi nominatim commemorabant: vt ipſis rebus agnoſcerē etiam in hac cauſa recte intelligi poſſe quod ſcriptum eſt: Da ſapienti occaſionem, et ſapientior erit. Puer. ix.b.

Item Gregorius Maximiano epiſcopo.

¶ Onere penſionis ruſticus ad dominum conuerti cogatur.

Iam vero[i] ſi ruſticus tāte pfidie ⁊ obſtinatiōis fuerit inuēt⁹ vt ad dñm deū minime

---

ibi circumuento: vt xx.q.iij. conſtituit.

a ¶ Prophetica. quia nondum erat impleta pphetia: Et nūc reges intelligite ⁊c. vt. ſ. q.iij. non inuenitur.

b ¶ Cōpleta. Primo em̄ ſalubriter admonēdi ſunt boni, vt ſic cetera multitudo frangatur: vt. xliiij. diſ. comeſſationes. l. diſti. vt cōſtitueretur. Io.

Quod errauerat. ¶ Caſus. Donatiſte dicebāt q̄ ipſi non erāt cogendi ad bonū: ſed Auguſt. reprehendit eos authoritate Ezech. prophete reprehendētis prelatos qui negligebāt malos corrigere et reuocare. Dominus enim per bonos prelatos reuocat malos rogādo minādo, ⁊ corrigēdo, damnis et laboribus, ſiue p ſuas occultas viſitationes, ſiue per potētiam ſecularem. († Al's incipit hic nō abſurde. ij. cor. x.b.)

c ¶ Quod errauerat. verba ſunt pphete † alloquentis magiſtros legiſ per quos intelligūtur plati: per quos pbat Aug. malos eſſe cogendos. (Luce xiiij.d. † Ezechielis xxxiiij.)

d ¶ Hoc vob. verba Aug.

Uides. ¶ Caſus. Hoc ca. duas habet ptes. In prima parte dicitur q̄ Uincētius nō debet cōſiderare q̄ ipſe cogit: ſed ad qđ cogit: vtruȝ ad bonum vel ad malum. Nec hic dicit Augu. propter hoc q̄ quis inuit⁹ ſit bonus: ſed quia ppter metum vel reliquit malum qđ faciebat: vel compellitur cognoſcere veritatem. (Ezec. xxxiiij.) In ſecunda parte dr̄ q̄ Augu. fuit in hac opinione q̄ heretici verbis et non vi eſſent cōpellēdi ad bonū. Sed hec ſua opinio multis exēplis prudentiū ſuperabatur. Et primo exemplo ſue ciuitatis: ⁊ poſtea aliarum multaruȝ. Secūda pars incipit ibi: Itē mea primitus ſententia.

e ¶ Bonum. vt. ſ. q.v. ad fidem.

f ¶ Et volēs. Sic ex nolente fit volens: vt. ſ. lxxiiij. diſtin. conſuluit. ⁊. ſ. q.iiij. diſplicet.

g ¶ Opinio. Sic ergo iureperit⁹ debet mutare opinionem ſuam ſi expedit mutare: vt. xij. q̄o. j. certe. et. ff. de iure pa. diui. Item ex hoc loco dicunt quidā Augu. q̄nq̄ȝ fuiſſe hereticū: ſed potius pbatur hic contrarium. (Opinio mutari poteſt.)

h ¶ Credat. nūq̄ȝ creditur fuiſſe malum qđ factum eſt bonū: vt. l. diſt. ferrum. et. ff. de edili. edic. quod ita. †

Iam vero. ¶ Caſus. Chriſtianus aliquis nomie Ruſticus cōtumaciter in delicto pſiſtēs, admonitionibus non corrigebatur: quare q̄rebat Maximianus ep̄s a Greg. qualit iſte Ruſticus ſit coercendus? Et rñdet q̄ graui onere penſiōis eſt grauād⁹: vt p hoc cogatur redire ad bonum. († Uide qđ not. xxxij. q. j. qđ autē. ⁊ ca. nō erit. ⁊ c. apl's)

i ¶ Iam vero ſi. Hoc capi. intelligitur de hereticis, cō

venire cōſentiat:tanto penſionis onere grauād⁹ eſt,vt ipſa exactionis ſue pena compellatur ad rectitudinē feſtinare.

Ex his oib⁹ colligitur ꝙ mali ſunt cogendi ad bonū. Sed obijcitur illud ꝙ nemo eſt cogendus ad id ad qđ inutiliter cogitur. Ad bonū autē quiſq; inutiliter cogitur, cum deus aſpernetur coacta ſeruitia[a]. Unde Apoſtolus cum ad eleemoſynas Corinthios hortaretur,ait: Unuſquiſq; det ꝓut deſtinauit in corde ſuo, nō ex triſtitia aut ex neceſſitate: hilarē enim datorē diligit deus. vnde datur intelligi ꝙ qui inuitus[b] dat propter preſentem pudorem[c]:et rem et meritum perdit. Item cum redderet cauſam quare ſumptibus abſtineret,ait: Si ex neceſſitate[d] euangelizauero, non erit mihi gloria. Itē ſi inuitus euangelizauero: diſpenſatio[e] mihi credita eſt.ſi autē volens hoc ago, mercedem habeo apud deum. Item cum Galatis ſcriberet legalia nō eſſe tenenda,ait: Si ſpiritu dei ducimini,non eſtis ſub lege. Ex quo apparet eum qui ſub lege eſt, id eſt q̇ timore pene non amore iuſtitie ſeruit,non duci ſpiritu ſancto:ſi autē ſpiritu ſancto non ducitur, deo placere minime valet. Item. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorū: in quo clamamus abba pater. Ex quibus verbis datur intelligi ꝙ etſi in veteri teſtamento timore pene homines cogebantur ad bonū:tamen in nouo teſtamento ſola libertate ⁊ dilectione iuſtitie ſunt inuitandi ad fidem. vnde illi dicuntur ſerui et filij ancille,pertinentes ad Iſmahel: iſti dicuntur liberi ⁊ filij libere,pertinentes ad Iſaac. Item Ioannes in ſua epiſtola. Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorē. Qui autem cogitur, timore illo ducitur qui non eſt in charitate: qui manus comprimit,nō animum mutat: quo pena timeť, non bonum diligitur. Porro, ſine dilectiōe boni nullus deo placere, vel in numero bonorum connumerari poterit. vnde cum propheta diceret. Animalia tua habitabūt in ea,ſcʒ hereditate: oſtēdens quomodo ad ipſam habitationē perueniant,ſubdit: in dulcedine tua,quā tu preparaſti pauperi deus. Dulcedinem vocans ſuauitatē boni operis:qua bonum fit non timore pene, ſed delectatione iuſtitie. Cum ergo ſine hac dulcedine aīalia in hereditate non habitēt,patet ꝙ nemo niſi inutiliter ad bonum cogitur niſi ſolo timore. Quicunq; eñ ad bonū cogiť, ſolo timore nō amore ducitur. non ergo ſunt mali cogēdi ad bonum. His itaq; reſpondeť: Si bonū ad qđ mali cogūtur ſemꝑ inuiti tolerarēt, ⁊ nunq̄ voluntarij ſeruirēt, inutiliter cogerētur ad illud:ſed q̄ humane nature eſt ⁊ ea que ī deſuetudinē ducūtur abhorrere et cōſueta magna cuſtodia diligere: flagellis tribulationum mali ſunt cohibendi a malo ⁊ prouocandi ad bonum: vt dum timore pene malum in deſuetudinem ducitur, abhorreatur: bonum vero ex cōſuetudine dulceſcat. vnde Augu. in pſalmo.cxxvij. Cum per timorem gehēne cōtinet ſe homo a peccato, fit cōſuetudo[f] iuſtitie: et incipit quod durū erat amari: et incipit excludi timor a charitate: et ſuccedit timor caſt⁹ de quo hic dicitur: quo timemus ne tardet ſponſus, ne diſcedat, ne eo careamus. Ille vtilis eſt: ſed nō permanet in eternum vt iſte.

Queſtio.vij.

NUnc autem[g] queritur an heretici ſuis et eccleſie rebus ſint expoliandi: et qui poſſident hereticis ablata, an dicantur poſſidere aliena?

De his ita ſcribit Auguſtinus ad Uincentium.

---

trariū eſt extra de hereti.ca.ſicut.vbi prohibetur ne aliquis eos teneat in terris ſuis vel i domo: vel aliquē contractū cum eis faciat. Sed dic ꝙ loquiť de eo qui al's eſt incorrigibilis: vel loquitur de iudeis: prout dixi.§. q.iiij.ca.vlt.Io.

¶ Ex his oibus.

ij.cor. ix.b. ¶ Caſus. hucvſq; probauit Gratian⁹ ꝙ mali ſunt cogendi ad bonum: nunc ꝓo vult ꝓbare contrariū: q̄ deus coacta ſeruitia aſpernať: quod ſex authoritatib⁹ ꝓbat, que in litera facile apparebunt. ⁊ hoc in prima parte. In ſecunda parte reſpōdet obiectis, dicēs ꝙ homo ſi ſemper eſſet inuit⁹, inutiliter cogeretur ad bonū: ſed cogiť vt timore pene malum ducatur in deſuetudinē: bonum vero ex conſuetudine dulceſcat. Et ad hāc ſolutionem probandū inducit authoritatem Auguſt. Si ex neceſſitate.i. cauſa ſumptus. Si inuitus: q̄ iniunctū eſt mihi hoc officiū. Diſpēſatio.i. diſtributio verbi dei eſt tm̄ mihi credita.

(j.cor. ix.c.; Gal. v.c.; Rom. viij.)

a ¶ Seruitia. §. xv.q.j.non eſt.

b ¶ Inuitus. Sʒ qualiter poteſt q̇s inuitus dare: cum nec ignorans nec inuit⁹ quis donet: vt.C.de donať.nec ignorans? Sed facias vim ⁊ differentiam inter dare et donare: vt donum dicatur quod aliquis ex libertate dat ⁊ ex certa ſcientia.† vnde epiſcopus nō dicitur donare ꝑbendas, ſed dare.

(Donare ⁊ dare differunt.)

† vt.ff. de doñ. l.dari.

c ¶ pudorē.q̄nq; etiam ſi aliquis taceť ꝓpter verecundiam,non ſibi preiudicat: vt.ff.đ furtis.l.penul. (j.Io. iiij.d.)

d ¶ Si ex neceſſitate.i.precepto.vł loquitur de neceſſitate vite.

e ¶ Diſpenſatio. alijs diſpenſo, ſed mihi non proficio.

f ¶ Conſuetudo. Sicut eñ ſeta inducit filum: ſic iſte timor iuſtitiam: vt.j.de pe.diſtin.ij.ſicut ſeta. Ioan. (Pſal. lxvij. hereditatem.)

g ¶ Nunc autem. ¶ Caſ⁹. hic ītitulatur ſeptima queſtio, qua queritur an heretici ſint reb⁹ ſuis et rebus eccleſie ſpoliandi: et an illi qui poſſident res illas ſine pctō valeant poſſidere? Et rñ. ꝙ ſic. vt.j.ca.ij.et.§.viij. diſtin.quo iure.dū fiat per iudicē: vt §.e.q.iij.ſex ſūt differentie.circa finē. Idem eſt de quolibet hoſte dūmodo bellum ſit iuſtum: vt.§.e.qō.v.dicat. di.j.ius naturale.

g ¶ Nūc autem. Non ſolum heretici, ſed oēs hoſtes licite poſſunt ſpo: